

Q&A Buitendijks Plan 3.0

Q: Wat is het Buitendijks Plan?

A: Het Buitendijks Plan is een burgerinitiatief in de Noord-Hollandse Wieringerhoek op het IJsselmeer binnen de grenzen van de gemeenten Hollands Kroon en Medemblik, tussen Medemblik en Den Oever. Het streeft naar de realisatie van overstroombare natuur in combinatie met zonnepanelen, bekend als ‘zonne-atollen’, op het IJsselmeer. Het doel is om duurzame energieopwekking te combineren met ecologische doelen en kansen voor recreatie en toerisme.

Q: Welke voordelen biedt het Buitendijks Plan?

A: Meerlicht heeft met het Buitendijks Plan een concreet en financieel haalbaar plan uitgewerkt dat voldoet aan de eisen voor de Wieringerhoek en een aanzienlijke bijdrage levert aan de nationale en regionale RES-doelstellingen. Hierdoor zijn er niet nog meer windmolens en zonnepanelen op de landbouwgronden in Noord-Holland nodig om de RES-doelstelling te halen. Ook draagt het Buitendijks Plan bij aan het behalen van gestelde KRW-doelen voor de Wieringerhoek. Daarnaast biedt het plan kansen voor ontwikkeling van Brede Welvaart, zoals recreatieve kustontwikkeling, toerisme en participatiemogelijkheden.

Q: Hoeveel energie wekt het plan op?

A: Er is sprake van een geschatte opwekking van 2 TWh aan duurzame energie per jaar. Dat is gelijk aan het verbruik van tweederde van de huishoudens in Noord-Holland.

Q: Hoe is het Buitendijks Plan ontstaan?

A: Buitendijks Plan is ontstaan naar aanleiding van het burgerinitiatief gestart door Kor Buitendijk voor het RES-plan ‘Duurzaam leefbaar’. Dit plan werd gesteund door de bewonersorganisaties van Schagen/ Zijpe, Koggenland, Medemblik, Kolhorn e.o. en Wieringermeer.

Door het Meerlicht consortium is het eerder opgestelde Buitendijks Plan ‘Duurzaam Leefbaar’ uitgewerkt tot een uitvoerbaar detailniveau. Hierin heeft Meerlicht samen met haar partners de aandachtspunten van belangenorganisaties en de lokale bewoners verwerkt.

Q: Wat is het Meerlicht consortium?

A: Het Meerlicht consortium bestaat uit GroenLeven en Van Oord en heeft een samenwerkingsrelatie met Engie, ECW, H+N+S, Deltares, Waardenburg Ecology, TNO, Witteveen+Bos en Pondera. Het Meerlicht consortium moedigt deelname van natuurorganisaties en energiecorporaties in het plan aan en werkt samen met overheden en maatschappelijke organisaties.

Q: Is het plan niet slecht voor de natuur en het water?

A: Het voorziet in ruim 2.000 hectare aan ondieptes en luwe zones waardoor de biodiversiteit en voedselmogelijkheden voor vissen en vogels enorm verbetert. Het stimuleren van plantengroei binnen ondiepe atollen vormt een forse impuls voor het behalen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen. Dit is een belangrijke stap in het verbeteren van de waterkwaliteit van het IJsselmeer. Het plan creëert ondiepe waterzones met water- en moerasplanten, evenals natuurlijke oevers en zandige gedeelten. Deze gebieden dienen als rust- en foerageergebied voor vogels. Door ondiep en beschut water te realiseren, komt er meer licht op de IJsselmeerbodem. Zo verbetert de waterkwaliteit en ontstaat er ruimte voor waterplanten en jonge vissen om op te groeien.

Q: Hoeveel procent van het IJsselmeer wordt gebruikt voor zonne-energie?

A: Het IJsselmeer heeft een oppervlakte van 1.100 km². Minder dan 0,7% daarvan wordt gebruikt voor zonne-energie of installaties. De oppervlakte natuurontwikkeling in het plan is ongeveer drie keer zo veel.

Q: Komt de zoetwatervoorraad van het IJsselmeer niet in gevaar?

A: Door de open structuur van de atollen respecteert het plan de functie van de nationale regenton en opvang van hoog rivierwater van het IJsselmeer. De zoetwatervoorraad blijft in stand en zal toenemen bij eventuele toekomstige peilaanpassingen. Ook kunnen we door het slim plaatsen van de atollen en geulen het zoute water vanuit de sluis bij Den Oever wegleiden van de hevels van de Wieringermeerdijk en Andijk.

Q: Hoe wordt het Buitendijks Plan ontwikkeld?

A: De vergunningseisen voor het plan moeten stapsgewijs worden uitgewerkt door het Rijk, in samenwerking met de provincie, betrokken gemeenten, omwonenden en belanghebbenden. Er wordt een onafhankelijk monitoringsprogramma per fase ontwikkeld om de effecten te beoordelen.

Q: Hoe worden eventuele nadelen aangepakt in het Buitendijks Plan?

A: Het plan omvat een aantal randvoorwaarden en een stapsgewijze aanpak met een onafhankelijk monitoringsprogramma om ervoor te zorgen dat de positieve effecten worden gerealiseerd en de nadelen worden gemitigeerd.

Q: Kunnen er straks nog wel boten varen en ankeren op het IJsselmeer?

A: Er zijn geen nadelen voor de doorvaarbaarheid. Het ontwerp en de plaatsing van de zonne-atollen worden zodanig ingevuld dat de doorvaarbaarheid van het IJsselmeer niet wordt belemmerd. Daarnaast wordt de land- en waterrecreatie versterkt door nieuwe fiets-, vaarroutes en ankerplaatsen, waar ook de havenmeesters en recreatieondernemers van kunnen profiteren.

Q: Kan er straks nog wel gevist worden?

A: In het plan blijven de meeste vaste visplekken langs de Wieringermeerdijk bestaan. Door de natuurvriendelijke oevers van de zonne-atollen en de ondieptes waar planten kunnen groeien, ontstaan nieuwe paai- en schuilplaatsen voor vissen. Dit zal een positief effect hebben op de vispopulaties. De buitenzijde van de atolranden bieden een mogelijkheid voor nieuwe visplekken.

Q: De plek is een schietgebied van Defensie, hoe wordt dit opgelost?

A: De oefen- en schietmogelijkheid van Defensie, dat niet meer goed past in het huidige juridisch vergunde jasje, kan bij een verschuiving beter aansluiten bij de wensen van Defensie en het grotere bereik van het moderne materieel. Er is goed en constructief overleg met Defensie.

Q: Er is al zoveel netcongestie, verergert dat door dit plan?

A: Het overbelaste energie-netwerk in Noord-Holland wordt ontzien door het aanleggen van ondergrondse hoogspanningskabels op het bestaande landelijke elektriciteitsnet. Dit wordt met een primaire aansluiting gedaan bij de Maximacentrale in Flevoland en een secundaire aansluiting bij ECW in Middenmeer.

Q: Wat gebeurt er als de nadelen groter blijken dan verwacht?

A: Als de nadelen groter blijken dan verwacht, zal dit blijken tijdens het monitoringsprogramma. De betrokken overheden en initiatiefnemers zullen dan maatregelen nemen om deze nadelen aan te pakken en de doelstellingen van het plan bij te stellen. Als de resultaten tegenvallen tijdens fase 1 dan kan besloten worden dat fase 2 niet doorgaat.

Q: Wanneer wordt gestart met het plan?

A: Als nu groen licht wordt gegeven voor het Buitendijks Plan, betekent het door alle procedures en vergunningen dat de aanleg van het eerste atol in 2027 kan starten. Na een monitoringsfase kan het gehele project voor 2035 zijn uitgevoerd.

Q: Wat gebeurt er als Buitendijks Plan niet doorgaat?

A: Dan moet de provincie Noord-Holland op een andere manier voldoen aan de opwek van energie zoals vermeld in de RES-opgave. Het is dan waarschijnlijk dat er vele tientallen windturbines op het land komen. Tevens moeten de vooroevers langs de Wieringermeerdijk worden gerealiseerd om te voldoen aan de KRW-doelen. Dit zal dan doorgevoerd worden als vervolg op de voorkeursbeslissing voor de Wieringerhoek in het PAGW-programma van Rijkswaterstaat.

Q: Waarom is dit plan op deze plek?

A: Aan de beantwoording van die vraag is een lange geschiedenis van verkenningen, beleidsdocumenten en omgevingsprocessen voorafgegaan. In energieverkenning IJsselmeergebied in 2017 is voor het IJsselmeergebied een energieopgave van 8.9 TWh bepaald. Sinds 2017 is vastgesteld dat voor deze locatie in de Wieringerhoek een maatregelenpakket van eilandjes, ondieptes en luwe zones gerealiseerd moet worden. Dit is later herhaald in onder andere de Factsheet verkenning grote wateren, Ontwikkelingsperspectief Grote Wateren, de Agenda IJsselmeergebied 2050 en de Programmatische Aanpak Grote Wateren. In de Verdiepende Energieverkenning IJsselmeergebied is de locatie aangewezen voor opwekken van duurzame energie. Later is het integrale Buitendijks Plan ontstaan en is het plan opgenomen in Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord die in 2021 is vastgesteld.

Q: Zijn er risico's voor Natura 2000 soorten, met name duikeenden?

A: Door Deltares en Waardenburg Ecology is het plan beoordeeld. Zij geven aan dat het plan geen significant negatief effect heeft op de Natura 2000-doelen. Er vindt verbetering plaats voor een aantal Natura 2000-soorten en waar nodig vormen mitigerende maatregelen onderdeel van het plan.

De huidige ecologische situatie van het IJsselmeer en specifiek de Wieringerhoek is niet goed. Dit blijkt ook uit verschillende studies en rapportages. Een aantal soorten, met name de topper, zijn afgenomen in de afgelopen 30 jaar. Dit vanwege onomkeerbare veranderingen in de kwaliteit van het leefgebied, met name door de afname in kwantiteit en kwaliteit van de driehoeksmossel en/of afwezigheid van alternatief voedsel in de wintermaanden waarin de topper in Nederland verblijft. Een negatief effect moet voor deze soorten worden voorkomen. Door het aanleggen van een mosselbank ten noordoosten en ten zuidoosten van het gebied wordt het voedselaanbod voor de topper vergroot. Nabij IJburg (in het Markermeer) is de nodige positieve ervaring opgedaan met de aanleg van nieuwe mosselbanken. De mitigatie wordt voor de realisatie van het plan gemaakt en is voldoende voor het gehele plan. De oppervlakte van het mitigatiegebied is groter dan deze van het eerste atol. Voorafgaand aan de realisatie van atol 2 t/m 4 wordt zeker gesteld dat de mitigatie inderdaad voldoende is.

Q: Zijn de zonnepanelen niet slecht voor de waterplanten?

A: Belangrijk kenmerk van het Buitendijks Plan is dat de bodem in de delen waar de zonnepanelen staan, omhoog wordt gebracht tot ca. 1,5m diepte zodat er meer licht op de bodem valt dan in de huidige situatie, ondanks het toevoegen van zonnepanelen. Het huidige bodemniveau ligt op 3 tot 5m diepte. Vanuit ecologisch perspectief is het gewenst om verschillen in lichte en donkere plekken te creëren, zodat er variatie in soorten en dichtheid van begroeiing van waterplanten kan ontstaan. Dit treedt automatisch op door de zonnepanelen in rijen te plaatsen met open tussenruimten: er ontstaan door de afwisseling van donker en licht interessante ecologische zones met 1%- tot 10% lichttoetreding op de bodem. Dit is gebaseerd op berekeningen van Deltares en TNO voor lichtinval op de bodem bij de opstelling van de zonnepanelen, zoals opgenomen in het Buitendijks Plan.

Q: Het plan is niet genoemd in het Bkl. Is het er daarom niet mee in strijd?

A: Het plan is passend in de regels van het Besluit kwaliteit leefomgeving artikel 5.49. (beperkingen landaanwinning en bouwwerken). Net als bijvoorbeeld het beoogde waterbekken van PWN is het plan als zodanig niet in het Bkl benoemd. De onderdelen waaruit het plan bestaat echter wel. Deze voldoen aan de regels die in het Bkl worden gesteld.

Q: Is het plan in strijd met de brief 'Water en bodem sturend'?

A: Het plan is niet in strijd met de brief Water en bodem sturend van 25 november 2022. In de brief wordt expliciet verwezen naar het Buitendijks Plan. Hierin staat: *"In een integrale verkenning kijken we naar kansen voor zonne-energie in combinatie met natuurontwikkeling in de noord-westhoek van het IJsselmeer, waarbij we voorkomen dat dit nadelig effect heeft op het waterbergend vermogen en de zoetwatervoorraad."*

Het PAGW-project Wieringerhoek van Rijkswaterstaat, om natuurmaatregelen te nemen ter bevordering van de waterkwaliteit, heeft het m.e.r. proces doorlopen. De invloed van Buitendijks Plan op de zoetwatervoorraad is kleiner dan die van de onderzochte alternatieven in dat project. Buitendijks Plan realiseert dezelfde natuurmaatregelen en combineert deze met zonnepanelen.

Q: Is er wel ervaring met zonne-energie op water?

A: Sinds 2018 wordt het systeem van GroenLeven op grote schaal toegepast in zowel Nederland als daarbuiten. Er is daardoor sprake van een beproefd systeem. De zonnepanelen liggen daarin niet direct op het wateroppervlak maar liggen iets verhoogd op drijvers. Ze zijn zodanig ontworpen dat de wind er onderdoor kan, zo blijft er voldoende verversing en zuurstof in de zoetwaterschijf. Er heeft al meerjarige monitoring plaatsgevonden op verschillende projecten. De monitoringsonderzoeken zijn gebundeld door Deltares. Het Buitendijks Plan is mede op basis van de uitkomsten van deze monitoring ontworpen.

Q: Komen er verontreinigende stoffen van de zonnepanelen in het water?

A: De zonnepanelen en overige onderdelen van het systeem die met water in aanraking komen zijn getest op uitloging en voldoen ruimschoots aan de normen. Het systeem van GroenLeven wordt bijvoorbeeld ook toegepast op drinkwaterbassins.

Q: Als een zonnepaneel kapotgaat, valt het glas dan in het water?

A: Een zonnepaneel is net als een autoruit gelamineerd. Als iets hard op een zonnepaneel valt, kan een barst ontstaan, maar versplintert het zonnepaneel niet. Pas bij extreme kracht of grote hitte kan het zonnepaneel splinteren. Dit is bijvoorbeeld bij zonnepanelen op het dak van een houthandel bij een brand gebeurd. Op het water is dat niet mogelijk omdat daar geen bron voor het vuur aanwezig is, zoals bij de houthandel wel het geval was. Indien door grote kracht toch een zonnepaneel versplintert, dan is het glas eenvoudig uit het ondiepe water van de bodem te verwijderen.

Q: Zomer 2018: te hoog zoutgehalte bij drinkwaterinnamepunt in Andijk. Wordt dit risico vergroot?

A: In de extreem droge zomer van 2018 ontstond een watertekort en waren er in heel Nederland problemen met de watervoorziening. Het water uit het IJsselmeer, het grootste zoetwaterbassin in Nederland, werd ingezet om de droogte te bestrijden. Juist hier traden rond augustus 2018 problemen op toen bij het drinkwaterinnamepunt van PWN in Andijk het water in het IJsselmeer veel zouter werd dan gebruikelijk. Door de schutsluizen bij Den Oever en Kornwerderzand komt bij elke scheepsschutting een kleine hoeveelheid zout water binnen. Ook bij de spuisluizen lekt enig zout water het meer in. Het zoute water zakt naar de bodem (zout water is zwaarder) en komt daar in een put terecht die voor de spuisluis ligt. Normaal spoelt deze put leeg als de spuisluis open gaat, maar dat gebeurde in juni en juli 2018 niet door de droogte. De zoutwaterput is vol geraakt en overgestroomd. Dit zoute water is zich vervolgens gaan verspreiden over het IJsselmeer en heeft in augustus 2018 tot een te hoog zoutgehalte bij het innamepunt in Andijk geleid.

Het Buitendijks Plan helpt tegen dit verziltingsprobleem. Als onderdeel van Buitendijks Plan vergroten we de 'put' (lees opvangcapaciteit voor zout water) in de buurt van de spuisluis. Het risico op verspreiding van het zout naar Andijk neemt daardoor af.